

بررسی نقش سرزندگی تحصیلی و شادکامی در پیش‌بینی خلاقیت دانشجویان

دانشگاه علوم پزشکی لرستان

حسنعلی ویسکرمی^{۱*}، لیلا یوسفوند^۲

تاریخ دریافت مقاله: ۹۶/۱۱/۱۸

تاریخ پذیرش: ۹۷/۰۲/۰۲

چکیده

مقدمه: خلاقیت به‌عنوان یک فعالیت فکری و ذهنی در طول زندگی انسان همواره به منزله یک نیاز عالی در تمامی ابعاد مطرح بوده است. هدف پژوهش حاضر بررسی نقش سرزندگی تحصیلی و شادکامی در پیش‌بینی خلاقیت دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی لرستان بود.

روش‌ها: پژوهش حاضر یک مطالعه توصیفی-تحلیلی از نوع همبستگی بر روی کلیه دانشجویان رشته‌های مامایی، پرستاری، بهداشت و پیراپزشکی مشغول به تحصیل دانشگاه علوم پزشکی لرستان در سال تحصیلی ۹۷-۱۳۹۶ بود. حجم نمونه براساس جدول مورگان ۲۱۰ نفر (۵۷/۱ درصد زن و ۴۲/۹ درصد مرد) و به‌صورت نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای انتخاب شدند. ابزارهای مورد استفاده شامل پرسشنامه‌های استاندارد شادکامی آکسفورد، خلاقیت عابدی، سرزندگی تحصیلی دهقانی‌زاده و حسین‌چاری بود. داده‌ها با استفاده از ضریب همبستگی پیرسون، تحلیل رگرسیون چندگانه به روش گام‌به‌گام و آزمون t گروه‌های مستقل با استفاده از نرم‌افزار SPSS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند.

یافته‌ها: نتایج نشان داد در بین هر دو گروه دختران و پسران، بین سرزندگی تحصیلی با خلاقیت و همچنین شادکامی با خلاقیت رابطه مثبت و معنی‌داری وجود داشت. نتایج حاصل از تحلیل رگرسیون چندگانه به روش گام‌به‌گام نیز نشان داد که در بین دختران متغیرهای سرزندگی تحصیلی و شادکامی ۱۳/۹ درصد و در بین پسران سرزندگی تحصیلی و شادکامی با هم ۱۸ درصد واریانس خلاقیت را پیش‌بینی نمودند. از سویی دیگر نتایج t گروه‌های مستقل نشان داد که بین سرزندگی تحصیلی، شادکامی و خلاقیت دانشجویان دختر و پسر تفاوت معنی‌داری وجود دارد به‌طوری که خلاقیت ($p < 0/01$) در بین پسران بیشتر از دختران و سرزندگی تحصیلی ($p < 0/01$) و شادکامی ($p < 0/01$) در بین دختران بیشتر از پسران بود.

نتیجه‌گیری: با توجه به اهمیت نقش سرزندگی تحصیلی و شادکامی در پیش‌بینی خلاقیت دانشجویان، برنامه‌های دانشگاه باید به گونه‌ای سازماندهی شوند که زمینه‌های ارتقای خلاقیت دانشجویان از طریق مؤلفه‌های سرزندگی تحصیلی و شادکامی فراهم آید.

کلیدواژه‌ها: سرزندگی تحصیلی، شادکامی، خلاقیت، دانشجویان، علوم پزشکی

مقدمه

مهارت برخورد دارند، قادر به سازمان‌دهی دانش و اطلاعات خواهند بود (۲). علاوه بر این، امروزه فارغ‌التحصیلان دانشگاهی به‌طور فزاینده در حال یافتن جایگاه جهانی و ارائه خدمات آموزشی در شرایط بین‌المللی هستند که لازمه آن کسب ویژگی‌ها و صلاحیت‌های بین‌المللی است (۳). در واقع هدف عمده تمامی نهادهای آموزشی و پرورشی ایجاد توانایی حل مسئله و خلاقیت در دانشجویان است. روشن است برای دستیابی به این هدف‌ها، مسئولیتی سنگین بر دوش مراکز آموزشی به‌ویژه آموزش و پرورش قرار می‌گیرد (۴). تورنس (Torrance) خلاقیت را به‌عنوان سازه‌ای فرض می‌کند که چهار عنصر سیالی، انعطاف‌پذیری، اصالت و مهارت را در بر می‌گیرد. وی در تعریف سیالی، به تعداد کل عقاید و

حل مسأله و خلاقیت در بالاترین سطح فعالیت‌های شناختی انسان قرار دارند و از ارزشمندترین غایت‌های پرورشی و هدف‌های آموزشی به حساب می‌آیند. خلاقیت (Creative) یکی از عواملی است که با یادگیری ارتباط نزدیک دارد. نظام آموزشی در سال‌های گذشته بر فعال کردن یادگیرندگان در امر یادگیری تأکید کرده است. هدف از فعال کردن فراگیران، پرورش خلاقیت آنان است. خلاقیت یک فعالیت فکری و ذهنی است که در طول زندگی انسان همواره به منزله نیازی عالی در تمامی ابعاد مطرح بوده است (۱) و افرادی که از این

نویسنده مسئول: حسنعلی ویسکرمی، گروه روان‌شناسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه لرستان، خرم‌آباد، ایران veiskarami.h@lu.ac.ir
لیلا یوسفوند، دانشجوی دکتری روان‌شناسی تربیتی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه لرستان، خرم‌آباد، ایران

معتقدند شادی باید به هدف بنیادی آموزش تبدیل شود. برای مثال، نل نودینگز (Nelnoding) معتقد است شادی و آموزش، ارتباط تنگاتنگی با هم دارند (۱۰) درک و تسهیل شادکامی و بهزیستی، کلیدی‌ترین مفاهیم در روان‌شناسی مثبت‌گرا هستند، سلیگمن (Seligman)، هیجان‌ات مثبت را در سه دسته مربوط به گذشته، حال و آینده طبقه‌بندی می‌کند؛ هیجان‌ات مثبتی که به آینده مربوط می‌شود شامل خوش‌بینی، امید، اعتقاد، ایمان و توکل است. رضایت، خرسندی، کام‌روایی، غرور و وقار هیجان‌ات مثبت که به زمان حال معطوف می‌شوند، شادی موقتی و خشنودی پایدار هستند، شادکامی، خشنودی پایدار و طولانی‌مدت است (۱۱). بدیهی است خلاقیت صرفاً مشتمل بر تفکر و عملکرد ذهنی افراد خاص و عرصه‌های ویژه زندگی نیست، بلکه تقریباً تمامی افراد اعم از دانشجویان حتی با دارا بودن حد متوسط بهره هوشی می‌توانند دارای عملکرد خلاقانه در زمینه‌های مختلف زندگی و تحصیلی باشند. تحقیقات اخیر تورنس (Torrance) و پارنز (Parnz) و دیگران نشان داده است که خلاقیت در تمام فعالیت‌های فردی و گروهی مشاهده شده و با شدت و ضعف بالقوه، قابل پرورش در همه انسان‌ها وجود دارد (۱۲). از جمله پژوهش‌هایی که مرتبط با موضوع حاضر انجام شده است می‌توان به موارد زیر اشاره نمود:

محزون‌زاده‌بوشهری (۱۳)، دهقانی‌زاده و حسین‌چاری (۱۴)، منتی، نیازی، منتی و عزتی (۱۵) در پژوهش‌هایی که انجام دادند متوجه رابطه معنی‌دار خلاقیت و سرزندگی تحصیلی شدند؛ امیرپور (۱۱) در مطالعه خود به این نتیجه دست یافت که بین تفکر انتقادی و ابعاد آن از جمله خلاقیت با شادکامی رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد؛ امین‌خندقی و پاک‌مهر (۱۶) در پژوهش خود، رابطه سلامت روان و خلاقیت را نشان دادند؛ ملکی‌آوارسین و شکری (۱۷) در مطالعه‌ای نشان دادند که بین خلاقیت و شادکامی رابطه معنی‌دار وجود دارد؛ ردین (۱۸) و کر (۱۹) نیز نشان دادند که خلاقیت و شادکامی با هم رابطه دارند؛ از ضرورت‌های پژوهش حاضر آن است که پژوهشگران تربیتی همواره به دنبال بررسی و شناخت متغیرهای شخصیتی و روانی بر خلاقیت تأکید دارند. گسترش توانایی‌های خلاق، باعث ارتقاء و افزایش اعتماد به نفس خلاق در بیشتر افراد می‌شود. از آن‌جا که خلاقیت در زندگی هر فردی تأثیرگذار است و با توجه به این که سطوح گوناگونی از خلاقیت با رفتارها، آرزوها و باورهای افراد در ارتباط است، بنابراین توجه فزاینده به ایجاد و افزایش خلاقیت در

پاسخ‌های مرتبط، معنی‌دار و قابل تفسیر اشاره دارد. نمره بالا در سیالی، معرف تعداد کل عقاید یک شخص در ارتباط با محرک خاص است. درحالی که انعطاف‌پذیری، به تعداد طبقات متفاوت از پاسخ‌های متفاوت معطوف است. فردی که نمره بالایی در انعطاف‌پذیری به دست می‌آورد، در رویارویی با یک مسئله، به زوایای متفاوت توجه کرده و طبقات متنوعی را ارائه می‌کند. اصالت که با پاسخ‌های غیرعادی همراه است و همواره از لحاظ آماری به پاسخ‌های نادر تأکید دارد، معرف اکتشاف سازنده و تفکر اصیل است (۴). فرایند خلاقیت فرایندی هدف‌دار یا جهت‌دار، یا برای نفع شخصی یا برای نفع گروه اجتماعی می‌باشد. افراد خلاق دارای ویژگی‌هایی نظیر انگیزه پیشرفت سطح بالا، کنجکاوی فراوان، علاقه زیاد به نظم و ترتیب، قدرت ابراز وجود و خودکفایی، شخصیت کام‌روا، پشتکار و انضباط در کارها، استقلال و دارای طرز فکر انتقادی و تفکر شهودی می‌باشند (۵).

از جمله متغیرهایی که به نظر می‌رسد با خلاقیت مرتبط می‌باشند، سرزندگی تحصیلی (Academic Vitality) و شادکامی (Happiness) می‌باشد. سرزندگی تحصیلی به صورت توانایی یادگیرندگان برای موفقیت در برخورد با موانع و چالش‌های تحصیلی که در مسیر زندگی تحصیلی معمول قرار دارند تعریف شده است؛ همچنین سرزندگی تحصیلی به پاسخ مثبت، سازنده و انطباقی به انواع چالش‌ها و موانعی که در عرصه مداوم و جاری تحصیل تجربه می‌شوند، اشاره دارند، بی‌علاقگی، خستگی و فرسودگی تحصیلی به عنوان نقطه مقابل سرزندگی تحصیلی رابطه معکوسی با عملکرد تحصیلی و خلاقیت دانشجویان دارد (۶). وقتی فرد کاری را به طور خودجوش انجام می‌دهد نه تنها احساس خستگی و ناامیدی به او دست نمی‌دهد، بلکه احساس می‌کند انرژی و نیروی او افزایش یافته است. به طور کلی احساس حس درونی سرزندگی، شاخص معنی‌دار برای سلامت ذهنی است که زمینه‌های فکر خلاق از این طریق فراهم می‌شود (۸، ۷) در واقع سرزندگی بازناب سلامت روان شناختی و جسمی است. از طرفی هم شادکامی به عنوان یک هیجان شناخته می‌شود و هیجان نوعی برانگیختگی است که فرد، با ارزیابی ذهنی خود به آن عنوان خاصی می‌دهد؛ به عبارتی شادکامی عبارت است از ارزیابی‌های شناختی و هیجانی فرد از زندگی‌اش؛ این ارزیابی از سوی واکنش‌های هیجانی به حوادث و از سوی دیگر قضاوت‌های شناختی در مورد رضایت و به سرانجام رساندن وظیفه را دربر می‌گیرد (۹). بسیاری از صاحب‌نظران

به ترتیب ۰/۸۵، ۰/۸۲، ۰/۸۴ و ۰/۸۰ به دست آمد. در اسپانیا آزمون بر روی ۲۲۶۴ نفر از دانش‌آموزان اسپانیا اجرا و از روش ضریب همسانی درونی و آلفای کرونباخ برای محاسبه پایایی استفاده شد. ضریب برای سنجش سیالی ۰/۷۵، ابتکار ۰/۶۱، انعطاف‌پذیری ۰/۶۶ و بسط ۰/۶۱ بدست آمد (۲۰). در پژوهش حاضر نیز میزان پایایی با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ برای سیالی ۰/۶۷، ابتکار ۰/۷۲، انعطاف‌پذیری ۰/۶۸ و بسط ۰/۷۰ و برای کل مقیاس ۰/۸۲ به دست آمد.

پرسشنامه سرزندگی تحصیلی: دهقانی‌زاده و حسین چاری (۱۴) پرسشنامه سرزندگی را با الگوگیری از مقیاس سرزندگی تحصیلی مارتین و مارش (Martin & Marsh) بر روی مقیاس ۷ درجه‌ای از نوع لیکرت (کاملاً مخالفم ۱ تا کاملاً موافقم ۷) که دارای ۴ گویه است، توسعه دادند و به ۹ گویه رساندند. در این آزمون کسب نمره بالاتر به منزله سرزندگی بیشتر فرد است و هرچه فرد نمره پائین‌تری کسب کند به منزله پائین بودن سرزندگی تحصیلی وی محسوب می‌شود. سپس گویه‌های مذکور در یک مطالعه مقدماتی مجدداً روی نمونه‌ای شامل ۱۸۶ نفر از دانش‌آموزان دبیرستان که به روش خوشه‌ای تصادفی انتخاب شدند، اجرا و روایی و پایایی آن بررسی شد (۱۴). نتایج حاصل از بررسی دهقانی‌زاده و حسینی‌چاری نشان داد که ضرایب آلفای کرونباخ برابر با ۰/۸۰ و ضریب بازآزمایی برابر با ۰/۷۳ بود. همچنین دامنه همبستگی گویه‌ها از همسانی درونی و ثبات رضایت‌بخشی برخوردارند. به‌منظور بررسی ساختار عاملی پرسشنامه، از تحلیل مؤلفه‌های اصلی با چرخش متعامد واریانس در سطح گویه استفاده شد. در مجموع ۹ گویه مذکور ۳۷ درصد واریانس متغیر سرزندگی تحصیلی را تبیین می‌کنند. در پژوهش حاضر میزان پایایی با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۳ به دست آمد.

پرسشنامه شادکامی آکسفورد (Oxford): شادکامی حالتی است که سه ویژگی دارد: فراوانی و درجه عاطفه مثبت، میانگین سطوح رضایت‌مندی در طول یک دوره و فقدان احساسات منفی همانند افسردگی. این پرسشنامه در سال ۱۹۸۹ توسط آرگیل، مارتین و کراسلند ساخته شد. نمره‌گذاری پرسشنامه شادکامی آکسفورد (OHI): پرسشنامه شادکامی آکسفورد (OHI) دارای ۲۹ گویه است که هر گویه شامل ۴ عبارت است که عبارت اول نمره صفر، عبارت دوم نمره ۱، عبارت سوم نمره ۲ و عبارت چهارم نمره ۳ می‌گیرد. در نهایت فرد نمره‌های بین ۰ تا ۸۷ به دست می‌آورد که نمره

دانشجویان برای کسب موفقیت در حیطه علمی ضروری به‌نظر می‌رسد. درضمن، شناسایی عوامل تأثیرگذار بر آن می‌تواند به دانشگاه‌ها، مسؤولان و دانشجویان در این زمینه کمک کند تا محیط‌های آموزشی را به‌گونه‌ای مناسب برای افزایش خلاقیت ترتیب دهند. بر این اساس، پژوهش حاضر به دنبال بررسی رابطه سرزندگی تحصیلی و شادکامی با خلاقیت دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی لرستان طراحی گردید.

روش‌ها

پژوهش حاضر توصیفی-تحلیلی از نوع همبستگی است. جامعه آماری پژوهش شامل کلیه دانشجویان رشته‌های مامایی، پرستاری، بهداشت و پیراپزشکی مشغول به تحصیل دانشگاه علوم پزشکی لرستان به تعداد ۵۰۷ نفر، که در نیم‌سال دوم سال تحصیلی ۹۷-۱۳۹۶ مشغول به تحصیل بودند. برای انتخاب نمونه تعداد ۲۱۰ نفر طبق جدول کرجسی و مورگان با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای به این صورت که از بین دانشکده‌های دانشگاه، ابتدا دو دانشکده [پیراپزشکی و پرستاری]، بعد از بین دانشکده‌های مذکور پنج کلاس به صورت تصادفی انتخاب شد. با انتخاب تصادفی آزمودنی‌ها در سطح دانشکده‌ها، از دانشجویان به‌منظور همکاری دعوت شد و پس از اعلام رضایت، پرسشنامه‌ها در اختیار آنان برای تکمیل شدن قرار گرفت. معیارهای ورود به مطالعه عبارت بودند از: دانشجویان دختر و پسر که در نیم‌سال دوم سال تحصیلی ۹۷-۱۳۹۶ مشغول به تحصیل بودند و ملاک خروج عدم رضایت آزمودنی‌ها برای شرکت در پژوهش بود.

پرسشنامه استاندارد خلاقیت عابدی: این پرسشنامه دارای ۶۰ ماده و هر ماده دارای ۳ گزینه می‌باشد. گزینه‌ها نشان‌دهنده خلاقیت کم تا زیاد است، به این صورت که کسب نمره بالاتر به منزله خلاقیت بیشتر فرد است و کسب نمره پائین‌تر یعنی این که فرد از خلاقیت کمتری برخوردار است، که به ترتیب نمره‌ای از صفر تا ۲ به ماده‌ها تعلق و دامنه نمرات در این آزمون بین ۶۰ تا ۱۸۰ می‌باشد. سؤال‌های ۱ تا ۲۲ به سیالی، ۲۳ تا ۳۳ به بسط، ۳۴ تا ۴۹ به ابتکار و ۵۰ تا ۶۰ به انعطاف‌پذیری مربوط است. برای محاسبه روایی آزمون از آزمون تورنس به عنوان شاخص روایی هم‌زمان استفاده شد. ضریب همبستگی بین نمره کل آزمون تورنس و نمره کل آزمون جدید معادل ۰/۴۶ به دست آمد. ضرایب پایایی بخش‌های سیالی، ابتکار، انعطاف‌پذیری و بسط از طریق بازآزمایی در اجرای فرم اولیه این آزمون توسط دکتر عابدی

ارزش‌های اخلاقی در گردآوری داده‌ها؛ صداقت در گزارش نتایج؛ عدم سوگیری در تحلیل داده‌ها؛ عدم پیش‌داوری در تحقیق؛ رعایت حریم خصوصی افراد و احترام به افراد جامعه پژوهش توسط پژوهشگران اعمال گردید. داده‌ها با استفاده از آمار توصیفی (میانگین و انحراف معیار) و آمار استنباطی (ضریب همبستگی پیرسون، تحلیل رگرسیون چندگانه به روش گام‌به‌گام و آزمون t گروه‌های مستقل) و از طریق نرم‌افزار آماری SPSS.Ver.22 تجزیه و تحلیل گردید.

یافته‌ها

از مجموع ۲۱۰ نفر آزمودنی شرکت‌کننده ۱۲۰ نفر را دانشجویان دختر (۵۷/۱ درصد) و ۹۰ نفر را دانشجویان پسر (۴۲/۹ درصد) تشکیل دادند. دانشکده مامایی ۱۷ نفر دختر، پرستاری ۴۶ نفر (۲۹ دختر و ۱۷ پسر) بهداشت ۷۹ نفر (۴۶ دختر و ۳۳ پسر)، پیراپزشکی ۶۸ نفر (۲۲ دختر و ۴۶ پسر) دانشجو را به خود اختصاص دادند. اطلاعات توصیفی شامل میانگین و انحراف معیار متغیرهای مورد بررسی در جدول شماره یک ارائه شده است.

بالتر نشانه شادکامی بیشتر است. به‌منظور بررسی اعتبار و روایی فهرست شادکامی اکسفورد (Oxford)، آرگیل (Argile) نمونه‌ای متشکل از ۱۴۲ مرد و ۲۲۷ زن ایرانی ۱۸ تا ۵۳ سال میانگین ۲۵ فهرست شادکامی اکسفورد، پرسشنامه شخصیتی آیزنک (Iesenk) و فهرست افسردگی بک (Bek) را تکمیل کردند. بررسی همسانی درونی فهرست شادکامی اکسفورد نشان داد که تمام ۲۹ گزاره این فهرست با نمره کل، همبستگی بالایی داشتند. آلفای کرونباخ برای کل فهرست برابر با ۰/۸۹ بود (۲۱). در پژوهش حاضر میزان پایایی با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۷ به دست آمد. این مطالعه بر طبق اصول اخلاقی انجام گرفت. قبل از اجرای پژوهش، رضایت آگاهانه از شرکت‌کنندگان گرفته شد؛ شرکت‌کننده‌ای که شرکت در تحقیق را رد می‌کرد یا برای شرکت کردن مقاومت می‌کرد، به هیچ وجه در پژوهش شرکت داده نمی‌شد؛ چنانچه افراد در طی پژوهش، مشکل عاطفی شدید و قابل توجهی در آن‌ها ایجاد می‌شد، از شرکت در پژوهش کنار گذاشته می‌شدند؛ به‌طور کلی نکات مربوط به اخلاق در پژوهش در جریان آن از جمله امانت‌داری در استفاده از منابع؛ دقت در استناددهی؛ قدردانی از دیگران؛ رعایت

جدول ۱: شاخص‌های آمار توصیفی متغیرهای اخلاقی، سرزندگی تحصیلی و شادکامی

متغیر	میانگین ± انحراف معیار
خلاقیت	۸۴/۰۱ ± ۱۸/۱۷
سیالی	۳۲/۸۷ ± ۱۱/۲۳
بسط	۱۶/۲۹ ± ۸/۰۳
ابتکار	۲۰/۵۶ ± ۹/۹۸
انعطاف‌پذیری	۱۴/۴۵ ± ۷/۷۶
سرزندگی تحصیلی	۳۳/۲۲ ± ۸/۳۸
شادکامی	۵۹/۱۴ ± ۲۰/۲۱
خلاقیت	۹۰/۸۳ ± ۹/۷۰
سیالی	۳۵/۶۴ ± ۱۲/۱۲
بسط	۱۴/۶۲ ± ۶/۱۹
ابتکار	۲۳/۱۲ ± ۱۰/۴۳
انعطاف‌پذیری	۱۷/۴۵ ± ۸/۲۲
سرزندگی تحصیلی	۲۹/۲۷ ± ۵/۲۰
شادکامی	۵۱/۵۹ ± ۱۷/۹۴

وجود دارد. نتایج نشان داد که در پسران بین سرزندگی تحصیلی و خلاقیت رابطه مثبت معنی‌دار ($r=0/363$) در سطح $P<0/01$ وجود دارد و همچنین بین شادکامی و خلاقیت رابطه مثبت معنی‌دار ($r=0/289$) در سطح $P<0/01$ مشاهده گردید.

جهت سنجش رابطه متغیرهای سرزندگی تحصیلی و شادکامی با خلاقیت از آزمون ضریب همبستگی پیرسون استفاده شد که نتایج حاصل از جدول شماره دو نشان می‌دهد که در میان دختران بین سرزندگی تحصیلی و خلاقیت رابطه مثبت معنی‌دار ($r=0/252$) در سطح $P<0/01$ و بین شادکامی و خلاقیت رابطه مثبت معنی‌دار ($r=0/324$) در سطح $P<0/01$

جدول ۲: ماتریس ضرایب همبستگی متغیرهای سرزندگی تحصیلی و شادکامی و خلاقیت

متغیرهای پژوهش	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸
خلاقیت	۱							
سیالی	۰/۳۴۱**	۱						
بسط	۰/۲۱۹*	۰/۲۶۷**	۱					
ابتکار	۰/۲۹۶**	۰/۲۰۷*	۰/۲۳۹**	۱				دختر
انعطاف‌پذیری	۰/۱۹۵*	۰/۲۸۴**	۰/۲۷۸**	۰/۳۷۵**	۱			
سرزندگی تحصیلی	۰/۲۵۲**	۰/۳۶۷**	۰/۲۴۹**	۰/۲۶۸**	۰/۲۲۱*	۱		
شادکامی	۰/۳۲۴**	۰/۱۱۷	۰/۳۹۱**	۰/۲۲۷**	۰/۲۵۶**	۰/۱۹۹*	۱	
خلاقیت	۱							
سیالی	۰/۳۹۶**	۱						
بسط	۰/۲۰۸*	۰/۲۴۹**	۱					
ابتکار	۰/۳۱۸**	۰/۲۲۶**	۰/۲۱۹**	۱				پسر
انعطاف‌پذیری	۰/۲۳۱**	۰/۳۲۶**	۰/۳۰۹**	۰/۳۵۱**	۱			
سرزندگی تحصیلی	۰/۳۶۳***	۰/۴۰۱***	۰/۲۷۳**	۰/۲۸۹**	۰/۲۴۷**	۱		
شادکامی	۰/۲۸۹**	۰/۱۸۶	۰/۳۶۲**	۰/۱۹۹*	۰/۲۳۷**	۰/۲۰۷*	۱	

***p<0.001 **p<0.01 *p<0.05

خلاقیت دانشجویان داشتند. از سویی دیگر در بین پسران در گام نخست سرزندگی تحصیلی توانست ۱۳ درصد واریانس خلاقیت را پیش‌بینی کند ($P<0/001$) و در گام دوم با اضافه شدن متغیر شادکامی این میزان به ۱۸ درصد افزایش یافت ($P<0/01$). در بین این دو مؤلفه به ترتیب سرزندگی تحصیلی ($\beta=0/363$) و شادکامی ($\beta=0/321$) به صورت مثبت، سهم معنی‌داری در پیش‌بینی خلاقیت دانشجویان داشتند.

نتایج حاصل از تحلیل رگرسیون چندگانه به روش گام‌به‌گام نشان داد که در بین دختران در گام نخست شادکامی توانست ۱۰/۵ درصد واریانس خلاقیت را پیش‌بینی کند ($P<0/001$) و در گام دوم با اضافه شدن متغیر سرزندگی تحصیلی این میزان به ۱۳/۹ درصد افزایش یافت ($P<0/05$). در بین این دو مؤلفه به ترتیب شادکامی ($\beta=0/324$) و سرزندگی تحصیلی ($\beta=0/19$) به صورت مثبت، سهم معنی‌داری در پیش‌بینی

جدول ۳: تحلیل رگرسیون چندگانه خلاقیت براساس سرزندگی تحصیلی و شادکامی

گام	متغیرهای پیش‌بین	متغیر ملاک	B	β	t	F	"تغییرات R"	"تغییرات R ² "	P
اول	شادکامی	خلاقیت	۰/۲۹۱	۰/۳۲۴	۳/۷۱۷	۱۳/۸۱۴	۰/۳۲۴	۰/۱۰۵	۰/۰۰۱
دوم	سرزندگی تحصیلی	خلاقیت	۰/۴۱۲	۰/۱۹۰	۲/۱۶۴	۹/۴۶۴	۰/۳۷۳	۰/۱۳۹	۰/۰۵
اول	سرزندگی تحصیلی	خلاقیت	۰/۶۷۷	۰/۳۶۳	۳/۶۵۷	۱۳/۳۷۴	۰/۳۶۳	۰/۱۳۲	۰/۰۰۱
دوم	شادکامی	خلاقیت	۰/۵۹۷	۰/۳۲۱	۳/۲۵۰	۹/۷۳۷	۰/۴۲۸	۰/۱۸۳	۰/۰۱

جدول ۴: مقایسه دانشجویان دختر و پسر در متغیرهای مورد مطالعه

متغیرها	جنس	میانگین $\pm$ انحراف معیار	تعداد	t	P Value
خلاقیت	دختر	۱۸/۱۷ $\pm$ ۸۴/۰۱	۱۲۰		
	پسر	۹/۷۰ $\pm$ ۹۰/۸۳	۹۰	-۳/۲۲	۰/۰۱
سرزندگی تحصیلی	دختر	۸/۳۸ $\pm$ ۳۳/۲۲	۱۲۰		
	پسر	۵/۲۰ $\pm$ ۲۹/۲۷	۹۰	۴/۲۰	۰/۰۰۱
شادکامی	دختر	۲۰/۲۱ $\pm$ ۵۹/۱۴	۱۲۰		
	پسر	۱۷/۹۴ $\pm$ ۵۱/۵۹	۹۰	۲/۸۵	۰/۰۱

سرزندگی تحصیلی باعث می‌شود تا افراد اعتقاداتی پیدا کنند که باعث توانایی شخصی شده و از محیط آموزشی ارزیابی‌های مثبتی داشته باشند و در نتیجه انتظار نتایج مثبت را خواهند داشت. این امر موجب قوی شدن افراد در مقابل شرایط ناگوار می‌شود. سرزندگی تحصیلی به شکل صحیح آن سبب پیشرفت تحصیلی و افزایش خلاقیت شده، انسان را به جلو سوق می‌دهد، زیرا افراد دارای عاطفه مثبت تحصیلی بعد از درک مشکل، از آن عبور کرده، به راه‌حل متمرکز می‌شوند، به همین جهت نگرش خوش‌بینانه و مثبت طبیعتاً با موفقیت همراه است (۲۳).

یافته دیگر پژوهش حاضر حاکی از رابطه معنادار شادکامی با خلاقیت بود. این یافته پژوهشی نیز با پژوهش‌های آریایی‌مقدم و زارع (۲۰)، امیرپور (۱۱)، ملکی‌آوارسین و شکری (۱۷)، ردین (Rydeen) (۱۸) و کر (Kerr) (۱۹) هماهنگ و همسو است. در تبیین این یافته می‌توان گفت داشتن روحیه شوخ‌طبعی و رفتارهای شاد از ویژگی‌های عمومی افراد خلاق است. زیرا شادکامی و شوخ‌طبعی زمینه خلاقیت افراد را فراهم می‌آورند، با حس سرخوردگی و غمگینی افراد نمی‌توان انتظار خلاقیت داشت. افراد خلاق با نتیجه‌گیری‌های غیرعادی و خنده‌دار از هر موضوعی، فضای شاد و هیجان‌انگیزی برای خود و دیگران ایجاد می‌کنند. شادکامی فرآیندهای فیزیولوژیکی، روانی و اجتماعی را ادغام می‌کند، بنابراین توانایی ایجاد شوخی و مزاح از ویژگی‌های مهم افراد خلاق است (۲۴). همچنین عواطف مثبت مثل شادی سبب می‌شوند که ذهن فرد بر روی محرک‌ها باز باشد و این مسئله به نوبه خود فرصت‌هایی را برای توجه گسترده‌تر به محیط ایجاد می‌کند و در نتیجه خلاقیت فرد را بیشتر می‌کند، در حالی که عواطف منفی همچون خشم، سبب می‌شوند ذهن فرد فقط به تولید واکنش دفاعی در برابر موضوعات ایجاد کننده این عواطف منفی، محدود شود (۲۵).

در مطالعه ما همچنین بین میزان خلاقیت دانشجویان پسر و دختر تفاوت معناداری نشان داده شد. به این صورت که میزان خلاقیت در پسران بیشتر از دختران دیده شد. این یافته پژوهش با یافته‌های رضائیان، زارع‌بیدکی، باختر و افشارمنش (۲۶)، تقوی‌لاریجانی و همکاران (۲۷)، حسینی‌خواه و واحدیان (۲۸) همسو و با پژوهش‌های صفری، پاسدار و دربندی (۲۹) ناهمسو است که این امر می‌تواند ناشی از تفاوت در سبک مطالعه دختران و پسران باشد. از آن‌جا که خلاقیت یک خصیصه آدمی محسوب می‌شود، می‌توان نتیجه گرفت به

اطلاعات جدول شماره چهار نشان داد که بین دانشجویان دختر و پسر در متغیرهای خلاقیت، سرزندگی تحصیلی و شادکامی تفاوت معنی‌داری وجود دارد، به نحوی که میزان خلاقیت در پسران بیشتر از دختران بود ($P < 0/01$). همچنین میزان سرزندگی تحصیلی ($P < 0/01$) و شادکامی ($P < 0/01$) در بین دختران بیشتر از پسران بود.

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف بررسی نقش سرزندگی تحصیلی و شادکامی در پیش‌بینی خلاقیت دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی لرستان انجام گرفت. یافته‌های پژوهش نشان داد که بین سرزندگی تحصیلی با خلاقیت رابطه مثبت معناداری وجود دارد و سرزندگی می‌تواند خلاقیت را پیش‌بینی کند. اگرچه تاکنون پژوهشی به صورت مستقیم به این نتیجه اشاره نکرده است ولی تا حدودی می‌توان گفت این یافته پژوهشی با یافته‌های محزون‌زاده بوشهری (۱۳)، دهقانی‌زاده و حسین‌چاری (۱۴)، منتی، نیازی، منتی و عزتی (۱۵) و امین‌خندقی و پاک‌مهر (۱۷) هماهنگ و همسو می‌باشد. در تبیین این یافته می‌توان گفت توجه به مفهوم سرزندگی تحصیلی به صورت توانایی دانشجو برای موفقیت در برخورد با موانع و چالش‌های تحصیلی که در مسیر زندگی تحصیلی معمول قرار دارند، زمینه را برای خلاقیت در عرصه تحصیل وی فراهم می‌کند. به عبارت دیگر، افرادی که از سرزندگی تحصیلی برخوردارند، برای حل مسائل زندگی پافشاری بیشتری می‌کنند و در برابر بازخوردهای نامطلوبی که از محیط دریافت می‌کنند استقامت بیشتری دارند، در نتیجه می‌توانند سطوح بالاتری از خلاقیت را نشان دهند. همچنین امروزه به وفور می‌بینیم افرادی که از افسردگی و اضطراب رنج می‌برند در انجام امورات روزمره با مشکل مواجهه می‌شوند و در حل مسائل و روبه‌رو شدن با مشکلات و همچنین در زندگی روزمره، میزان استفاده از شیوه‌های خلاقانه کاهش پیدا می‌کند (۱۵).

در تبیین دیگری می‌توان گفت افراد در وضعیت روحی خوب، وسعت فکری‌شان باز شده که این مسأله باعث تفکر خلاق و دید بهتر به موضوعات می‌شود و روحیه زنده و شاداب توانایی انسان را برای اندیشه و خلاقیت افزایش می‌دهد. به عبارتی دانشجویانی که در حال و هوای سرزنده و شاد فعالیت می‌کنند، با دیدن علائمی که در اطرافشان قرار دارد، آسان‌تر از افرادی که وضعیت ناشاد و غمگینی دارند و حواس‌شان پرت می‌شود، فعالیت‌های خلاقانه از خود نشان می‌دهند (۲۲).

دهند تا عواملی را که باعث تقویت این ارتباط می‌شود، شناسایی و در برنامه‌ریزی آموزشی درسی قرار دهند. از محدودیت‌های این پژوهش می‌توان به پیشینه محدود رابطه بین متغیرهای پژوهش و محدود شدن جامعه آماری به دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی لرستان اشاره کرد که در تعمیم نتایج باید جانب احتیاط را رعایت کرد؛ انجام این پژوهش به روش همبستگی است که امکان تبیین روابط علی و معلولی براساس آن وجود ندارد، از این رو باید در تفسیر نتایج با احتیاط جلو رفت و دیگر این‌که این پژوهش فقط به صورت کمی انجام گردیده که اگر تغییر در هدف‌های تحقیق این امکان را فراهم می‌ساخت که از روش‌های کیفی نظیر مصاحبه‌های عمیق و نیمه‌ساخت‌یافته استفاده شود، نتایج کامل‌تری به دست می‌آمد. بنابراین پیشنهاد می‌شود پژوهش‌های آتی در دیگر مناطق جغرافیایی با بافت فرهنگی متفاوت و بر روی جمعیت‌های دیگر انجام شود و همچنین به منظور تبیین دقیق‌تر نتایج پژوهش، از روش‌های آزمایشی و کیفی نیز استفاده شود تا زمینه‌ساز بستری مناسب برای تعمیم‌پذیری نتایج گردد.

قدردانی

از کلیه عزیزانی که در انجام این پژوهش همکاری لازم را داشتند، مخصوصاً دانشجویان عزیز که وقت گذاشتند، سپاسگزاری می‌شود.

علت تفاوت‌های افراد از لحاظ استعداد یادگیری و هوش متفاوت، خلاقیت متفاوتی نیز دارند. از طرفی هم، یافته‌های پژوهش حاضر تفاوت معناداری را بین میزان سرزندگی تحصیلی و شادکامی دانشجویان دختر و پسر نشان داد و این تفاوت به نفع دانشجویان دختر بود که در تبیین این یافته می‌توان گفت دانشجویان دختر در مقایسه با دانشجویان پسر رغبت و علاقه بیشتری برای یادگیری در تکالیف تحصیلی دارند. دانشجویان دختر به دلیل ویژگی‌های شخصیتی، علاقه بیشتری به درس نشان داده و پس از کسب موفقیت در دروس تحصیلی احساس سرزندگی و شادکامی آنان به یادگیری و درس دو چندان می‌شود. این یافته با یافته‌های صیامیان و همکاران (۳۰)، تمیمی‌پور (۳۱) و صادقی و خلیلی گشنیگانی (۳۲) ناهمسو است. که ناهمسویی نتایج فوق با پژوهش حاضر را می‌توان متفاوت بودن جامعه آماری و همچنین تفاوت فرهنگی دانست. در انتها به مسؤلان و برنامه‌ریزان نظام آموزش عالی پیشنهاد می‌شود با برگزاری کارگاه‌های عملی آموزش سرزندگی و شادکامی، موجب بالا رفتن خلاقیت در دانشجویان گردند؛ با به‌کارگیری نظریات و الگوهای یادگیری خلاق در هنگام تدوین کتب درسی، به رشد خلاقیت در یادگیرندگان کمک مؤثری نمایند و با توجه به ارتباط بین متغیرهای پژوهش، سایر محققین، برنامه‌ریزان درسی و مؤسسات آموزشی بایستی این مهم را مدنظر قرار

References

- 1- Rahimi Mand M, Abbaspour A. [The Effect of New Teaching Methods on Students' Creativity and Academic Achievement]. *Innovation and Creativity in Humanities* 2015; 4 (4): 139- 142. [Persian]
- 2- Dewaelsche S. Critical thinking, questioning and student engagement in Korean university English courses. *Linguistics and Education* 2015; (32): 131- 147.
- 3- AlperAy F, Karakaya A, Yilmaz K. Relations between self- leadership and critical thinking skills. *Procedia- social and Behavioral sciences* 2015; (207): 29- 41.
- 4- Sadatabtahi M, Naderi K. [The Relationship between Creativity and Social Adjustment and Academic Performance of High School Students in Zanjan]. *Educational Research* 2011; 3 (2): 16- 28. [Persian]
- 5- Saif AA. [Psychology, Educational Psychology]. 8th ed. Tehran: Awareness Publications; 2001. [Persian]
- 6- Abbasi M, E'adi N, Shafi'i H, Pirani Z. [The role of social well-being and academic vitality in predicting nursing student's educational eagerness]. *Educational Strategies in Medical Sciences* 2015; 9 (1): 50- 54. [Persian]
- 7- Duijn M, Rosenstiel IV, Schats W, Smallenbroek C, Dahmen R. Vitality and health: A lifestyle program me for employees. *European Journal of Integrative Medicine* 2011; 3: 97- 10.

- 8- Solberg PA, Hopkins WG, Ommundsn Y, Halvari H. Effects of three training types on vitality among older adults: A self- determination theory perspective. *Psychology of Sport and Exercise* 2012; 13: 407- 417.
- 9- Safari Sh. [Study of Happiness and its Relationship with Demographic Variables among Students]. *Quarterly Journal of Industrial-Organizational Psychology* 2010; 1 (2): 80-87. [Persian]
- 10- Gorbett K, Kruczek T. Family factors predicting social self- esteem in young adults. *Family Journal* 2008; 16 (1: 58- 65).
- 11- Amirpour B. [The relationship between critical thinking and its dimensions with students' happiness and social self-esteem]. *Educational Strategies* 2012; 5 (3): 143- 147. [Persian]
- 12- Hemati AA [Comparative study of personal barriers to creativity from the viewpoint of male and female teachers in district 2 of Urmia]. [dissertation]. Urmia: Urmia University; 2008. [Persian]
- 13- Dehghanizadeh MH, Hossein - Chari M. [Educational vitality and perception of family communication model; Self-efficacy mediator role]. *Learning and Learning Studies* 2011; 4 (2): 22- 47. [Persian]
- 14- Mahzounzadeh bushehri F. [Relationship between problem solving skills and student creativity with the role of academic self-efficacy intermediation: structural equation modeling]. *Innovation and creativity in the humanities* 2017; 6 (4): 27- 50. [Persian]
- 15- Menati R, Niyazi M, Manti V, Ezzati Y. [The Relationship between Creativity Components and Mental Health in High School Students in Ilam Province]. *Journal of Ilam University of Medical Sciences* 2014; 22 (6): 152- 158. [Persian]
- 16- Amin Khandegi M, PakMehr H. [The Relationship Between Mental Health and Critical Thinking of Students of Mashhad University of Medical Sciences]. *The Quarterly Journal Of Fundamentals Of Mental Health* 2011; 13 (2): 114- 23. [Persian]
- 17- Maleki Avarasin S, Shokri A. [The Relationship Between Happiness and Risk Power of Primary School Managers with their Creativity in Shahin Dezh]. *Educational Management Innovations* 2016; 11 (4): 79- 92. [Persian]
- 18- Rydeen J. Happy school= success: Education institutions should evoke positive emotions. 2008. *American School & university* . [Cited 2013 Sept 21]. Available from: <http://www.asumag.com/constructionplanning/happy-school-success>
- 19- Kerr M. Creativity Rules: Inspiring Creativity in Your Workplace. *Humor at Work*. [Cited 2013 Sept 21]. available from: <http://mikekerr.com/free-articles/putting-creativity-to-work-articles/creativity-rules-inspiring-creativity-in-your-workplace/>
- 20- Abedi J. [Creativity and new methods in creativity assessment]. *Psychologi Resv* 2002; 12: 17-31. [Persian]
- 21- Argyle M. *Psychology and religion: An Introduction*. 1st ed, London: Rutledge; 2000.
- 22- Aryan Moghaddam K, Zare F. [Investigating the relationship between creativity and happiness with academic achievement of students of the 3rd grade secondary schools of Abadan city in the academic year of 2002-2002]. *The 1st national conference on psychology and education; 2014 sep 6-8; Shade an: Islamic Azad University Shade an Branch; 2014*. [Persian]
- 23- Faramarzi H, Haji Yakhchali AR, Shani Yialagh M. [Relationship between educational vitality, developmental goals and motivational orientations with creative self-efficacy of students of Ahvaz Jundishapur University]. *Jundishapur Education Development Quarterly* 2016; 7 (2): 215- 221. [Persian]
- 24- Torrance E P. An instructional model for enhancing incubation. *Journal of Creative Behavior* 1979; 13 (1): 23- 35.
- 25- Javastvati K, Kanchanatawan B. [Happiness and related factors in pregnant women]. *Journal Medical Association Thailand* 2005; 88 (4): 220-5.

- 26- Rezaian M, Zarebidaki M, Bakhtez M, Afsharmanesh K. [Comparison of Critical Thinking Skills in Medical Students of Rafsanjan University of Medical Sciences in different levels of education in 2013]. *Journal of Rafsanjan University of Medical Sciences* 2014; 715- 724. [Persian]
- 27- Taghavi Larijani T, Mardani- Hamule M, Rezaei N, Ghadirian F, Rashidi A. [Relationship between Decisiveness and Critical Thinking in Nursing Students]. *Nursing Education* 2014; 3 (1): 32-40. [Persian]
- 28- Hosseini kah N, Wahidian M. [Comparing attachment styles and creativity in male and female students]. *Innovation and creativity in the humanities* 2011; 1 (2): 90- 109. [Persian]
- 29- Safari Y, Pashdar Y, Darbandi M. [Comparison of Critical Thinking Styles among Faculty Members and Students of Kermanshah University of Medical Sciences]. *Kermanshah University of Medical Sciences* 2011; 2 (16): 148- 154. [Persian]
- 30- Sayyamine H, Na'imi OA, Hassanzadeh R, Abazari MR, Khademlou M, Javadian Kutanaie M. [Assessment of happiness status and relation with some demographic variables in paramedical students]. *Journal of Mazandaran University of Medical Sciences* 2011; 21 (86): 159- 166. [Persian]
- 31- Tamimipour H. [A Study on the Relationship Between Happiness and Perfectionism in Male and Female Students of the Institute of Higher Education, Jihad University of Khuzestan]. *Journal of Advanced Progress in Behavioral Sciences* 2017; 2 (11): 78- 84. [Persian]
- 32- Sadeghi M, Khalili Goshnigani Z. [The Role of Self-directed Learning Dimensions in Studying the Academic vibrancy of Students of Lorestan University of Medical Sciences]. *Research in medical education* 2016; 8 (2): 9- 17. [Persian]

Investigating the Role of Academic Vitality and Happiness in Predicting the Students Creativity in Lorestan University of Medical Sciences

Veiskarami H^{1*}, Yousefvand L²

Received: 2018/02/07

Accepted: 2018/07/10

Abstract

Introduction: Creativity as a mental activity has been a great need in all aspects of human life. The purpose of this study was to investigate the role of academic vitality and happiness in predicting Students' creativity in Lorestan University of Medical Sciences.

Methods: The present study was a descriptive-analytic study of correlation type on all midwifery, nursing, health and paramedical students of Lorestan University of Medical Sciences during the academic year of 2017-18. The sample size was 210 people (%57.1 female and %42.9 male) according to Morgan table and they were selected by random cluster sampling. The tools for collecting data included Oxford happiness questionnaire, Abedi's creativity, Hussain-Chari's and Dehghanizadeh academic vitality. Data were analyzed using Pearson Correlation Coefficient, multiple regression and independent t-test through SPSS.

Results: The results showed that there was a positive and significant relationship between academic vitality and happiness with creativity among girls and boys ($p < 0.01$). The results of multiple regression analysis in step-by-step manner showed that among the girls and boys, academic vitality and happiness variables predicted 13.9 % and 18 % of variance of creativity, respectively. On the other hand, the results of independent groups showed that there was a significant difference between academic vitality, happiness and creativity of male and female students, so that creativity ($p < 0.01$) was higher among boys than girls and academic vitality ($p < 0.001$) And happiness ($p < 0.01$) was higher among girls than boys.

Conclusion: Given the importance of the role of academic vitality and happiness in anticipating the creativity of students, university programs should be organized in such a way as to provide tools for promoting students creativity through educational vitality and happiness components.

Keywords: Academic Vitality, Happiness, Creativity, Students, Medical

Corresponding Author: Veiskarami H, Department of Psychology, lorestan university, khoramabad, iran veiskarami.h@lu.ac.ir
yousefvand L, Department of Psychology, lorestan university, khoramabad, iran